ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI GRETA OLIMPIEČIŲ IR RINKTINĖS G. SANKIRTOS (II ETAPAS)

Kęstutis KATALYNAS

2004 m. prieš pradedant statybas buvusio „Žalgirio“ plaukimo baseino vietoje, ištirtos keturios bendro 27,5 m² dydžio žvalgomosios perkasos. Vienoje iš jų aptiktas kultūrinis sluoksnis su gausia XV a. datuojama keramika ir gyvulių kaulais.

2005 m. šį sklypą išplėtus į R, atlikti papildomi žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Kastos dvi žvalgomosios perkasos, iš viso 20 m² dydžio plotas. 2x4 m dydžio perkasoje 6 aptiktas tik suardytas 1,3 m storio grunto sluoksnis be radinių. 2x6 m dydžio perkasoje 5 po 1,1 m storio permaišytu vėlyvu sluoksniu atidengtas 0,2–1,2 m storio pilkos smėlingos žemės horizontas, storėjantis į R pusę. Jame buvo gausu gyvulių kaulų ir XV a. datuojamos neglazūruotos buitinės keramikos (111:3 pav.). Iš kitų šio horizonto radinių paminėtini geležinis pentinas (111:2 pav.) ir keraminė žaliai glazūruota dekoratyvinė plytelė su raito riterio atvaizdu (111:1 pav.). Autoriaus turimais duomenimis, identiška matrica su riteriu buvo naudojama gaminant gotikinių XV a. 3–4-uoju dešimtmečiais datuojamų koklių seriją, 1987 m. aptiktą tyrinėjant Vilniaus Žemutinėje pilyje buvusią Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidenciją. Šiuo metu žinoma, kad minėtų koklių autorius buvo atvykėlis – dar dvi jo gamintų koklių serijos aptiktos Pietų Lenkijoje, netoli Kielcų esančioje Bodzentyno pilyje bei Racionžeke Šiaurės Lenkijoje.

Perkasos 5 R dalyje 1,4–1,7 m gylyje atidengtas akmenų klojinys su apdegusiu moliu užpildytais tarpais ir greta jo buvęs tamsios žemės su smulkiais akmenimis ir gausiais degėsiais plotelis. Juos preparuojant aptikta gotikai būdingų puodyninių koklių fragmentų. Konstatuota, kad tai XV a. datuojamos

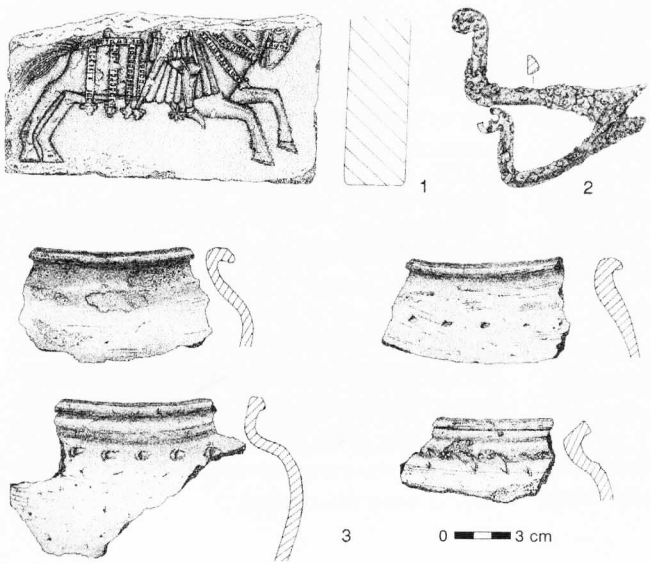

111 pav. Olimpiečių ir Rinktinės g. sankirta, XV a. radiniai:
1 – dekoratyvinė plytelė, 2 – pentinas, 3 – buitinės keramikos šukės. *S. Mikšaitės pieš.*
Fig. 111. Crossing of the Olimpiečių Str. and Rinktinės Str., the 15th century finds:
1 – a decorative tile, 2 – a spur, 3 – shards of household pottery.

krosnies liekanos. Lietuvoje tiek plokštinių, tiek indo pavidalo koklių krosnys pasirodė vėlai (Vilniuje – tik XIV–XV a. sandūroje). Ilgą laiką jų užsakovai buvo vien aukštą socialinę padėtį užimantys asmenys. Tyrinėjimų metu aptikti kokliai yra blogos kokybės (pavyzdžiui, naudota kokliams netinkama molio masė su gausiomis grūsto granito priemaišomis, būdinga to meto buitiniams indams). Todėl reikėtų daryti išvadą, kad juos gaminęs ir krosnį statęs amatininkas neturėjo pakankamai įgūdžių, veikiausiai tiesiog kopijavo aukštesnės kvalifikacijos meistrų darbus.

2005 m. tyrinėjimų duomenys leido patikslinti ankstesnių kasinėjimų išvadas. Galima teigti, kad istorinis Žvejų priemiestis pradėjo formuotis ne XVI a., kaip manyta, o gerokai anksčiau. Sprendžiant pagal prabangos reikmenims priskirtinus radinius ar jų mėgdžiojimus, šiame Vilniaus rajone viduramžiais gyveno ne tik žemųjų socialinių sluoksnių atstovai.

TEST INVESTIGATIONS AT THE CROSSING OF THE OLIMPIEČIŲ STR. AND RINKTINĖS STR. (STAGE 2)

In 2005 during the survey performed at the crossing of the Olimpiečių Str. and Rinktinės Str. two trenches were excavated covering 20 m^2 in total. In the trench 6 only a disturbed cultural layer containing no artefacts was found. In the trench 5 the 15th century cultural layer was discovered. It contained remains of an oven, animal bones, shards of household pottery (Fig. 111:3), an iron spur (Fig. 111:2) and a decorative ceramic tile with a picture of a rider covered with a green glaze (Fig. 111:1).

TYRINĖJIMAI UNIVERSITETO G. 14/2

Kęstutis KATALYNAS

2005 m. pradėjus pastato Universiteto g. 14/2 rekonstrukciją, pirmajame darbų etape tyrinėtas pastato viduje susidaręs kultūrinis sluoksnis, po to atlikti žvalgomieji tyrinėjimai pastato išorėje. Anksčiau nei pastato viduje, nei šalia jo archeologiniai tyrinėjimai nevykdyti. Apie archeologinę situaciją žinota iš greta vykusių tyrinėjimų L. Stuokos-Gucevičiaus gatvėje, kuriuos atliko E. Butėnas ir T. Pošk a. Jų metu po 1,2–1,8 m storio suardyto kultūrinio sluoksnio horizontais rasti XVI a. pabaiga – XVII a. datuojami kultūrinio sluoksnio horizontai, susiformavę virš storo durpių sluoksnio, esančio vidutiniškai 2,8 m gylyje. Sprendžiant pagal archeologinius ir geologinius tyrinėjimus, L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės žemutinės dalies aplinkoje buvęs palyginti vėlai (tik nuo XVI a. pabaigos) apstatytas labai drėgnas Kačergos (Vingrės) upelio deltos ir Vilnios senosios vagos slėnis. Šią žemumą 1503–1522 m. PV–ŠR kryptimi perkirto ant Kačergos dešiniojo kranto pastatyta miesto gynybinė siena, nugriauta 1799–1805 m.

Daugumoje patalpų konstatuotas iki 2,8 m storio griuvenų sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais. Sluoksnis suformuotas XIX a., veikiausiai statybų metu. Pastato P gale esančiose patalpose virš įžemio (durpių) atidengtas nuo 40 cm iki 80 cm storio tamsios žemės su organika sluoksnis. Preparuojant pastato PR